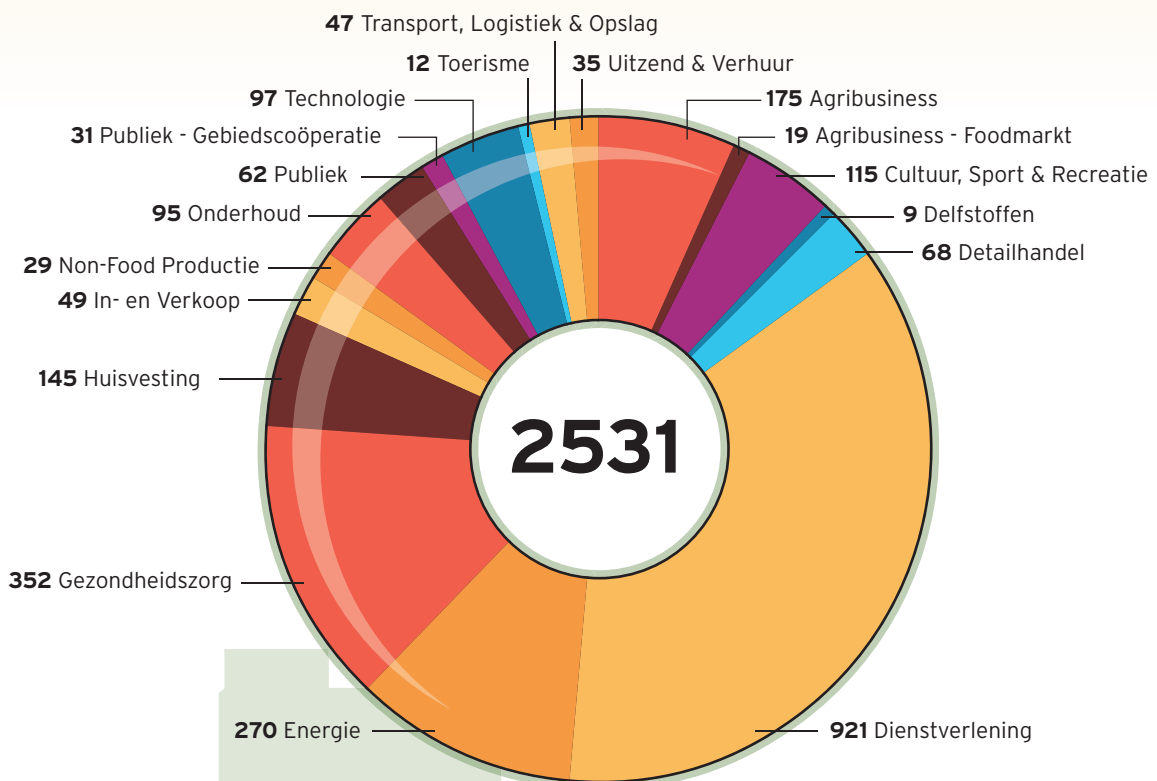

COÖPERATIES IN NEDERLAND, 2016

In Nederland verandert het coöperatieve landschap sterk. Aan de hand van een overzicht van de Kamer van Koophandel heeft NCR de coöperaties in Nederland in kaart gebracht. In het Handelsregister staan 7.969 coöperaties en onderlingen ingeschreven per 1 februari 2016. Het overgrote deel van deze coöperaties (68%) is niet 'actief'. Onder 'actief' wordt hier de zichtbaarheid van de coöperatie verstaan. Wanneer coöperaties niet zichtbaar waren, duidt dit op geen of beperkte economische activiteiten. Voorbeelden hiervan zijn bepaalde VVE's en enkele onderlingen. Zodoende zijn dergelijke coöperaties als 'niet actief' verwerkt in de data. Dat geldt ook voor financiële holdings en buitenlandse bedrijven die ingeschreven staan in Nederland om fiscale redenen. Uiteindelijk resteren er 2.531 (32%) actieve coöperaties in Nederland.

DOOR: Merel Hoveling* en Carmen Heukers
INFOGRAPHIC: Ymke Pas

Aantal coöperaties per sector

Toelichting op sectoren

De sector **Agribusiness** behelst zowel landbouwcoöperaties van boeren en tuinders, als agrarisch natuurbeheer. Een voorbeeld is de Organic Goatmilk Coöperatie; een samenwerkingsverband van biologische geitenhouders uit België, Duitsland en Nederland voor biologische geitenmelk.

De **Foodmarkt**, subcategorie van Agribusiness, is een relatief nieuwe sector die sinds 2013 steeds populairder wordt. De sector omvat catering en biologische markten, zoals het Coöperatief Samenwerkingsverband De Wereld van Smaak gevestigd in de Markthallen in Rotterdam, waar mensen in aanraking komen met de internationale keuken.

In **Cultuur, Sport & Recreatie** zijn coöperaties actief in de vrijetijdssector. Hierbij kan gedacht worden aan theatergroepen, jachthavens en waterparken. Een voorbeeld is Lemmer Yachting, een jachthaven waar leden met hun boten terecht kunnen voor onderhoud en winterstalling.

* Merel Hoveling is stagiaire bij NCR in het project Coöperaties in Nederland en masterstudent Politiek en Maatschappij in Historisch Perspectief aan de Universiteit Utrecht.

Coöperaties in de sector **Delfstoffen** houden zich bezig met de winning van gas, olie of organische stoffen. Coöperatie AVIA Nederland, gevestigd in Soest, is gericht op de levering van olie en de afzet van brandstoffen naar tankstations.

Een groeiend aantal coöperaties is actief in de sector **Energie**. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de opwekking van duurzame zonne- en windenergie. De Coöperatieve Windenergie Vereniging Zeeuwind produceert windenergie in de provincie Zeeland en draagt hiermee bij aan een betere leefwereld.

De coöperaties in de sector **In- en Verkoop** kopen of verkopen goederen of diensten voor en/of namens de leden. Dit zijn vooral groothandels en inkoopcombinaties voor drank- en voedselproducten, zoals de Coöperatieve Inkoopcombinatie Drinkoep.

In de **Publieke sector** zijn overheids- en onderwijsinstellingen betrokken of lid van de coöperatie. In het onderwijs kunnen zowel docenten als scholen lid zijn van deze coöperaties. De Coöperatie SDV Heerenveen is een samenwerkingsverband van scholen in het voortgezet onderwijs in de regio Friesland.

Bij **Toerisme** bieden de coöperaties toeristen onder andere stadstouren of tuktuk-verhuur aan. Reisbureaus hebben zich tevens verenigd in deze rechtsvorm, zoals in de Coöperatie Zelfstandige Reisbureaus Nederland.

De **Detailhandel** omvat onder meer kledingwinkels en supermarkten waar producten worden verkocht aan de consument. Zo is Primera een landelijke winkelketen in de tabaks- en gemaksbranche van, voor en door zelfstandig ondernemers.

Een andere groeiende coöperatieve sector is de **Gezondheidszorg**. Huisartsen, fysiotherapeuten en medisch specialisten verenigen zich in coöperaties, zoals de specialisten in het Medisch Specialisten Coöperatief RDGG van het Reinier de Graaf Ziekenhuis in Delft. Deze constructie is er voor medisch specialisten die niet in dienst zijn van een ziekenhuis.

Non-Food Productie omvat onder andere producenten van verf en verzorgingsproducten en bedrijven gespecialiseerd in afvalverwerking. De coöperatieve vereniging Midwaste Milieu in Delft richt zich op afvalverwerking en -management.

De sector **Gebiedscoöperatie**, ondergebracht in Publiek, behelst gebiedscoöperaties in Nederland. Het begrip gebiedscoöperatie is hier niet beperkt tot landelijke gebieden, maar omvat tevens recreatieve en publieke gebieden. De coöperatieve vereniging Veluwe Bosgroepen zet zich in voor het beheer van bos en natuur.

In de sector **Transport, Logistiek & Opslag** vallen bijvoorbeeld coöperaties in de scheepvaart, zoals de NPRC. Niet alleen goederenvervoer, ook het vervoer van personen via taxi of vliegtuig valt binnen deze categorie.

Binnen de sector **Dienstverlening** valt een breed scala aan coöperatieve initiatieven. Denk aan adviseurs, advocaten, kredietunies, ontwikkelings-samenwerking en uitvaartverzorging. Tevens vallen onderlingen binnen deze sector, zoals de Onderlinge Assurantie Waarborg Maatschappij te Haarlem die verzekeringen aanbieden voor particulieren en/of zakelijke klanten.

Huisvesting betreft coöperaties waarin de bewoners van een flat of woonwijk verenigd zijn of ondernemers op een bedrijventerrein. Deze vorm wordt tevens toegepast bij bungalowparken, zoals Coöperatie de Spranckelaer, waar de eigenaren van de bungalows zich verenigd hebben.

Installateurs, bouwbedrijven en schilders werken coöperatief samen in de sector **Onderhoud**. Een voorbeeld uit deze sector is Coöperatie A.A.S, een coöperatie van autoschadeherstelbedrijven.

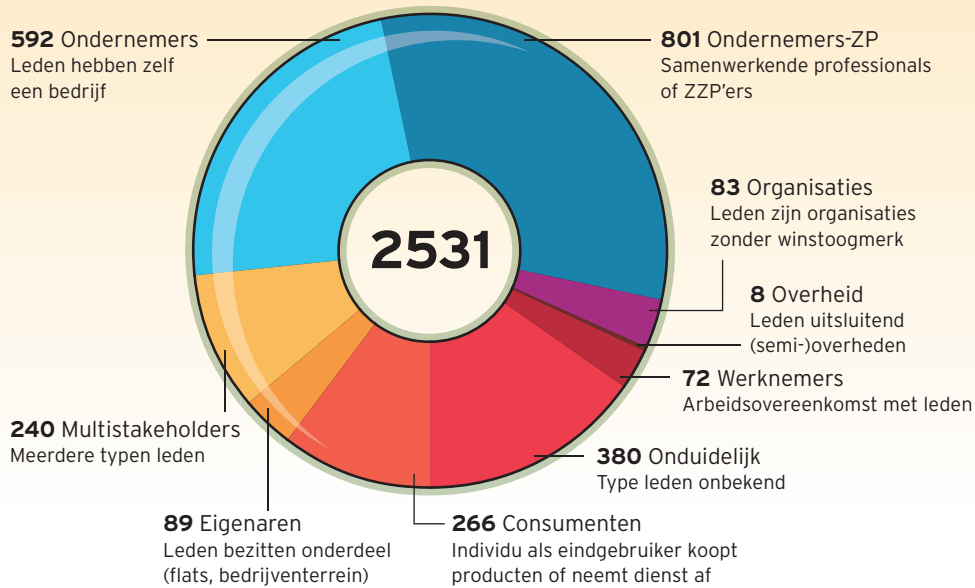
De coöperaties in **Technologie** richten zich op alle aspecten van de branche; van glasvezel, naar web portals en de ontwikkeling van software. De Coöperatie SURF is een ICT-samenwerkingsorganisatie van het onderwijs en onderzoek.

Uitzendbureaus en machineverhuurders zijn coöperaties gerubriceerd in de sector **Uitzend & Verhuur**. Een voorbeeld hiervan is AB Midden Nederland, een personeelsorganisatie voor diverse sectoren.

Aantal coöperaties per type lid

De meeste leden zijn ondernemers of zelfstandige professionals.

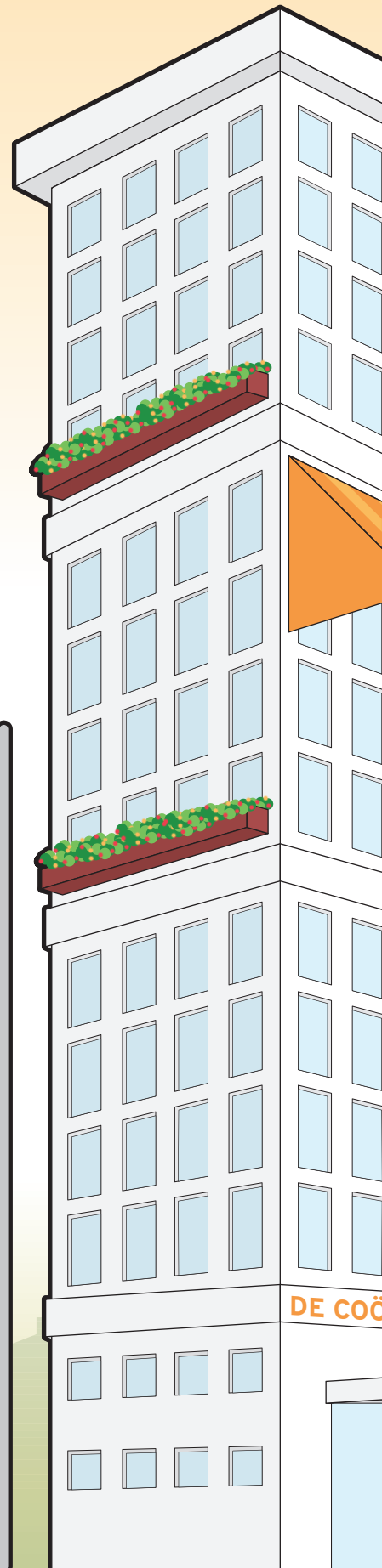
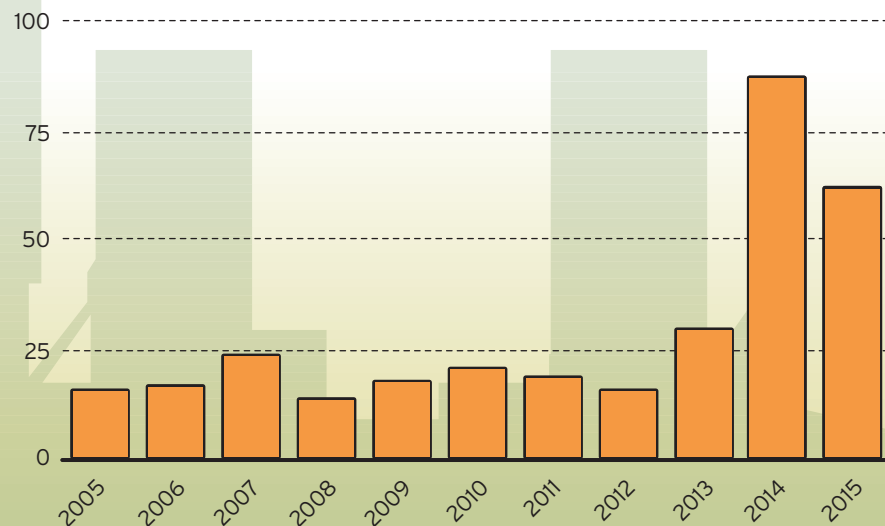

Trends - Coöperaties in de Gezondheidszorg

Uit de data blijkt dat er een sterke stijging is in de jaren 2014 en 2015 in de oprichting van coöperaties in de Gezondheidszorg. Per 1 januari 2015 werd de zogenaamde 'integrale bekostiging' voor de zorg ingevoerd. De zorgverleners moesten zich hierdoor anders organiseren. Dit is een deel van de verklaring voor de toename van het aantal coöperaties in de Gezondheidszorg de laatste jaren; ook het aantal zorgcoöperaties neemt toe. Dit zijn coöperaties o.a. in de thuiszorg.

Uit de data blijkt dat tot en met 2013 het jaarlijks opgerichte aantal coöperaties min of meer constant is. In 2014 en 2015 is een grote stijging te zien in dit aantal. Per 1 februari 2016 zijn er in totaal 320 coöperaties in de Gezondheidszorg. Hieronder volgen de data over de inschrijvingen per jaar:

■ Aantal opgerichte coöperaties in dit jaar

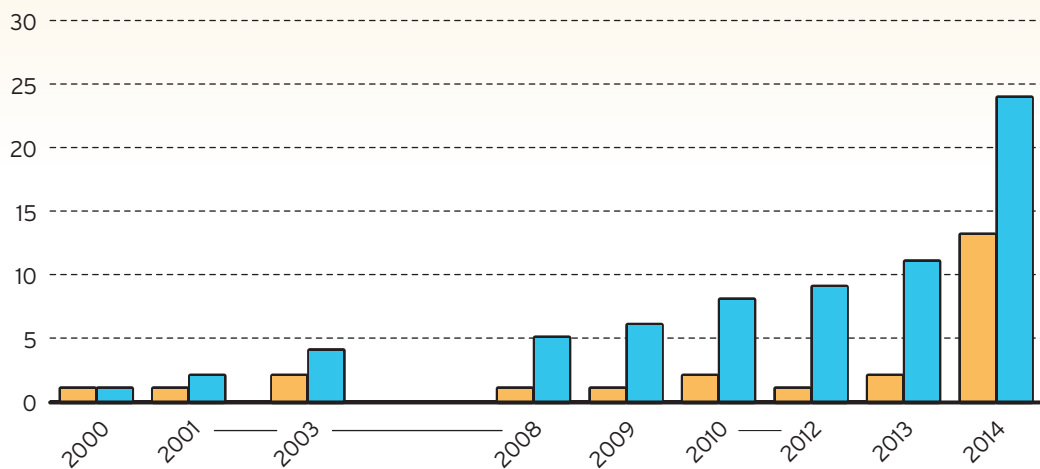

Trends - Gebiedscoöperatie

In het algemeen staat een gebiedscoöperatie voor de ontwikkeling van landelijke gebieden. De coöperatie stimuleert de gebiedsontwikkeling in een specifiek landelijk gebied en coördineert de leden in het proces. Een voorbeeld is de multistakeholder Gebiedscoöperatie O-gen die actief is in de Gelderse vallei, Utrechtse Heuvelrug en de Kromme Rijnstreek. In dit onderzoek is het begrip gebiedscoöperatie niet beperkt tot landelijke gebieden. Hierbij kan ook gedacht worden aan de verbetering van bijvoorbeeld de leefomgeving bij een station, zoals in het geval van Coöperatie Stationspark Deurne.

Uit de data blijkt dat er een sterke stijging is in de oprichting van gebiedscoöperaties in het jaar 2014. In de periode 1985-2013 blijft de stijging constant, maar minimaal. Vóór 2014 worden er slechts 1 à 2 coöperaties per jaar opgericht en over de periode 1985-1999 slechts 2 gebiedscoöperaties in totaal. Hieronder volgen de data over de inschrijvingen per jaar en de totalen over de gehele periode:

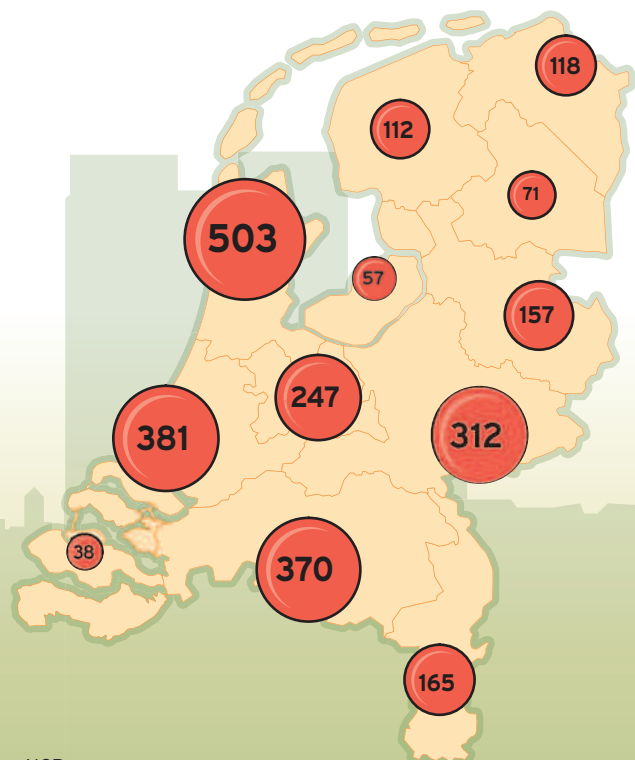
- Aantal opgerichte coöperaties in dit jaar
- Totaal aantal opgerichte coöperaties tot dan toe

Aantal coöperaties per provincie

Opvallende zaken:

- In Groningen, Friesland en Drenthe zijn veel coöperaties actief op het gebied van Cultuur, Sport & Recreatie.
- In Noord- en Zuid-Holland en Utrecht is de helft van de coöperaties actief in de sector Dienstverlening.
- In Flevoland, Overijssel en Gelderland zijn Gezondheidszorg en Dienstverlening de grootste sectoren.
- In Noord-Brabant zijn de meeste coöperaties actief in de sectoren Energie en Agribusiness. In de laatstgenoemde sector hebben voornamelijk veehouders en telers van landbouwproducten zich verenigd in coöperaties.
- In Limburg zijn de coöperaties evenredig over de sectoren verdeeld.
- Zeeland is de regio met de minste actieve coöperaties, evenredig verdeeld over de sectoren.

Bron: Kamer van Koophandel, bewerkt en aangevuld door NCR